

**Recepcia koncilovej hermeneutiky
v školskom vyučovaní náboženskej výchovy na Slovensku**

**The Reception of Conciliar Hermeneutics
in Religious Education Classes in Slovakia**

GABRIELA GENČÚROVÁ

Katolícka univerzita v Ružomberku
Teologická fakulta
Katedra spoločenských vied

Abstract

This study analyses the reception of conciliar and post-conciliar impulses in school religious education in Slovakia from the perspective of systematic theology. It argues that the implementation of the documents of the Second Vatican Council in religious education is not merely a pedagogical or institutional issue, but primarily a hermeneutical task of the Church. The analysis focuses on three criteria: the unity of Scripture and Tradition as sources of faith, the ecclesial framework of interpreting revelation, and the aim of transmitting faith as the development of *intellectus fidei*. Drawing on conciliar and post-conciliar magisterial texts and selected Slovak curricular documents, the study shows that the reception of conciliar renewal has moved from a predominantly transmissive model toward a more competence-based and hermeneutically oriented understanding of religious education. At the same time, it identifies a continuing tension between the declared theological vision and its methodological implementation in the school environment. The conclusion stresses the need for a clearer distinction between catechesis and school religious education, systematic work with the sources of faith, and the theological and didactic formation of religious education teachers.

Keywords: Second Vatican Council, catechesis, religious education, school religious instruction, hermeneutic, intellectus fidei, reception of the Council.

Úvod

V predkoncilovom období sa v Katolíckej cirkvi čoraz naliehavejšie zdôrazňovala potreba reflexie a obnovy náboženskej edukácie. Tradičný model, založený predovšetkým na memorovaní dogmatických pravd a mechanickom osvojovaní si náboženských úkonov, sa v meniacom sa spoločenskom, kultúrnom a pedagogickom kontexte ukazoval už ako nedostatočný. Kritika sa netýkala iba didaktických postupov, ale predovšetkým teologického spôsobu sprostredkovania viery. Ak sa viera odovzdáva prevažne ako súbor tvrdení, príkazov a izolovaných poznatkov, oslabuje porozumenie viery, teda schopnosti vnímať jednotlivé pravdy v ich vnútorných súvislostiach a vo vzťahu k osobnému i ekleziálnemu životu.

Druhý vatikánsky koncil preto nemožno chápať iba ako impulz k metodologickej modernizácii vyučovania náboženstva. Jeho význam spočíva hlbšie, a to v obnovenom chápaní zjavenia, cirkvi a človeka ako adresáta Božieho slova. Z hľadiska systematickej teológie sa stala rozhodujúcou potreba, aby sa obsah viery sprostredkoval v jednote Písma a Tradície, v rámci viery cirkvi a takým spôsobom, aby viedol k *intellectus fidei*¹ - k rozumovému, existenciálnemu a ekleziálnemu porozumeniu viery.

Prijatie týchto impulzov v slovenskom prostredí však nemožno chápať len ako jednoduchý proces preberania koncilových téz do vzdelávania alebo kurikulárnych či legislatívnych dokumentov. Ich prijímanie ovplyvnili na Slovensku aj iné faktory, ako totalitný režim, oneskorený návrat náboženskej výchovy do verejného školského priestoru, zmeny po roku 1989 a následnými kurikulárnymi reformami. Preto je vhodnejšie hovoriť o recepcných prahoch, v ktorých sa koncilová vízia postupne premieňala na pedagogickú prax.

Cieľom tejto štúdie je preto analyzovať recepciu konkrétnych hermeneuticky zameraných koncilových vízií v slovenskom prostredí výchovy a vzdelávania, osobitne v školskom vyučovaní náboženstva (predmetu náboženská výchova). Štúdia vychádza z presvedčenia, že implementácia koncilových vízií do školského vyučovania náboženskej výchovy je v jadre hermeneutickým problémom

¹ Dogmatická konštitúcia *Dei verbum* predstavuje teologický základ interpretácie viery. Ten spočíva v jednote prameňov zjavenia (DV 9), v ich autentickom výklade (DV 10) a v hermeneutických princípoch čítania Písma v živej Tradícii (DV 12). Tieto princípy tvoria predpoklad pre rozvoj *intellectus fidei*. Teológia je podľa encykliky *Fides et ratio* štruktúrovaná ako porozumenie viery (*intellectus fidei*) pričom *auditus fidei* tvorí jej metodologický základ (FR 65–66). *Intellectus fidei* označuje dynamiku viery smerujúcu k porozumeniu (*fides quaerens intellectum*), vďaka ktorému sa obsah zjavenia postupne rozvíja v teologickej reflexii a vedie k hlbšiemu uchopeniu viery v jej vnútorných súvislostiach (KKC 114, 158; DV 9, 10, 12; FR 65–66). POSPÍŠIL, C. V. *Hermeneutika mystéria*. Praha, Kostelní Vydří: Krystal OP, Karmelitánske nakladatelství, 2005, s. 24–32.

systematickej teológie. Je totiž veľmi zaujímavé skúmať, ako sa obsah viery predstavuje v školskom prostredí na Slovensku a do akej miery sa v ňom reflektujú hermeneutické impulzy Druhého vatikánskeho koncilu.

Metodologicky tu ide o teologicko-hermeneutickú analýzu prijatia koncilových vízií v slovenskom prostredí školského vzdelávania, vyplývajúcu z dokumentov Druhého vatikánskeho koncilu. Analytickými kritériami sú: jednota Písma a Tradície ako prameňov viery, ekleziálny rámec interpretácie zjavenia a cieľ sprostredkovania viery ako rozvoj *intellectus fidei*. Príklady z pedagogickej praxe majú iba ilustračnú funkciu, neslúžia ako empirický dôkaz, ale ako podnet na teologickú interpretáciu recepčných napätí.

V štruktúre príspevku najprv predstavíme systematicko-teologické východiská koncilovej obnovy náboženskej výchovy, následne zasadíme recepciu do slovenského historicko-politického kontextu a potom analyzujeme jej hermeneutické, kurikulárne a inštitucionálne dôsledky. Záver syntetizuje hlavné zistenia a formuluje návrhy pre ďalší rozvoj školského vyučovania náboženstva na Slovensku.

1. Systematicko-teologické východiská koncilovej obnovy školského vyučovania náboženskej výchovy

Druhý vatikánsky koncil predstavuje jeden z najvýznamnejších medzníkov v dejinách Katolíckej cirkvi 20. storočia. Jeho rozhodnutia zásadne ovplyvnili nielen teologické myslenie a ekleziológiu, ale aj liturgickú prax, pastoráciu a oblasť náboženskej edukácie. V kontexte katechézy a školského vyučovania náboženstva koncil reagoval na prehĺbujúcu sa krízu tradičných foriem náboženského vzdelávania, ktoré prestávali korešpondovať s antropologickými, kultúrnymi a pedagogickými výzvami moderného sveta.²

Koncilové dokumenty, ako *Gravissimum educationis*, *Christus Dominus*, *Optatam totius*, *Gaudium et spes* a *Apostolicam actuositatem*, nepredstavujú iba reformný impulz pre školstvo a katechézu, ale vyjadrujú hlbšiu premenu chápania cirkvi, zjavenia a odovzdávania viery.³ Dekrét *Gravissimum educationis* zdôrazňuje dôstojnosť ľudskej osoby a prirodzené právo na výchovu, ktorá smeruje k celistvému rozvoju človeka a k jeho zodpovednému začleneniu sa do spoločnosti, berúc do úvahy konečný cieľ človeka i dobro spoločnosti (GE 1). Osobitne vyzdvihuje význam kresťanskej výchovy, ktorá má preniknúť celý život duchom Kristovým a viesť k zrelosti viery v spoločenstve cirkvi (GE 2, 3). Dokument *Christus Dominus* zdôraznil zodpovednosť diecéznych biskupov za koordináciu katechetickej činnosti vo svojich diecézach, dohliadať na jej obsahovú a metodickú kvalitu

² ALBERICH, E., DŘÍMAL, L. *Katechetika*. Praha: Portál, 2008, s. 15-17; REIMER, T. *Základy katechetiky*, s. 12-14.

³ KOTLARČÍK, J. Sensus fidei a jeho prínos k chápaniu vzťahov v Cirkvi. In: *Verba Theologica*. Roč. 24, č. 1(2025), s. 22-24. <https://doi.org/10.54937/vt.2025.24.1.21-34>

v súlade s učením cirkvi (CD 14). Dekrét *Optatam totius* sa zamerail na formáciu budúcich kňazov a zdôraznil potrebu ich komplexnej prípravy. Okrem teologického vzdelania vyzdvihol význam pedagogickej a psychologickej formácie, ktorá má umožniť profesionálne a efektívne pôsobenie v katechéze a pastoračii, teda v jej konkrétnom životnom kontexte (OT 4, 19). Pastorálna konštitúcia *Gaudium et spes* vytvorila nový antropologický a kultúrny rámec, ktorý podnietil reformné uvažovanie o vzťahu medzi vierou a moderným svetom. Dokument zdôraznil potrebu dialógu cirkvi so súčasnou spoločnosťou a vyzval na otvorenosť voči jej kultúrnym a sociálnym výzvam (GS 1–3, 53–62). A nakoniec aj dekrét *Apostolicam actuositatem* otvoril priestor pre aktívnu účasť laikov na katechetickej službe. Tento dokument zásadne mení pohľad na subjekt náboženskej výchovy, keď uznáva laikov ako spolupracovníkov na evanjelizačnom poslaní cirkvi. Zdôrazňuje ich zodpovednosť za odovzdávanie viery a ich účasť na formácii kresťanského života v rodine, spoločenstve i spoločnosti (AA 6, 17).⁴ Tieto dokumenty predstavujú základné teologicko-pastoračné východiská pre obnovu náboženskej výchovy a vzdelávania (vrátane farskej katechézy a školského vyučovania náboženskej výchovy), pričom reflektujú potrebu inkulturácie viery, aktívnej účasti laikov v náboženskom vzdelávaní a nových foriem evanjelizácie.

Z pohľadu systematickej teológie je kľúčová najmä dogmatická konštitúcia *Dei verbum*. V nej sa Písmo a Tradícia chápu ako vzájomne sa podporujúce spôsoby interpretácie Božieho slova v cirkvi (DV 9-10). Predovšetkým pre školské vyučovanie náboženskej výchovy, ale aj pre farskú katechézu z toho vyplynula požiadavka, aby biblické texty neboli používané izolovane ako didaktické ilustrácie alebo nábožensko-morálne príklady, ale aby boli interpretované v celku dejín spásy, v Tradícii a v živej viere cirkvi. Bez tohto rámca môže náboženská výchova ľahko sklznúť buď k fragmentárnemu biblicizmu, alebo k redukcii kresťanstva na všeobecnú etiku.

Druhým kritériom pre náboženské vzdelávanie vyplývajúce z *Dei verbum* je ekleziálny rámec interpretácie. Viera sa neodovzdáva ako individuálna náboženská mienka, ale ako prijaté a interpretované Božie slovo v spoločenstve cirkvi. To neznamená potlačenie osobnej reflexie žiaka, ale jej začlenenie do širšieho horizontu viery cirkvi. Práve tu nadobúda význam *sensus fidei*, ktorý nemožno stotožniť s verejnou mienkou alebo subjektívnym pocitom, ale treba ho chápať ako účasť veriaceho na viere cirkvi, formovanú počúvaním Božieho slova, sviatostným životom, otvorenosťou rozumu a vnímaním významu Magistéria.

Tretím kritériom je cieľ sprostredkovania viery ako rozvoj *intellectus fidei*. Náboženská výchova vo všeobecnosti nemá viesť iba k zapamätaniu si náboženských

⁴ REIMER, T. *Základy katechetiky*, s. 27–28; AMBROS, P. *Pastorální teologie I.*, s. 152–154.

pojmov, ale k porozumeniu viery v jej vnútorných súvislostiach. *Intellectus fidei* označuje dynamiku viery, hľadajúcej porozumenie a umožňujúcej človeku chápať obsah zjavenia v jeho pravdivosti, koherencii a vzťahu k životu. V školskom prostredí sa tento cieľ nemôže dosahovať psychologizujúcimi alebo moralizujúcimi aktivitami, ktoré sa môžu navonok javiť ako hlboko náboženské alebo teologické, ale primeraným kultúrno-teologickým a historickým sprostredkovaním kresťanskej viery.

V školskom vyučovaní náboženskej výchovy by mala mať preto recepcia koncilových vízií silný hermeneutický charakter. Ten určuje veľmi efektívne, ako sa obsah zjavenia interpretuje v živote cirkvi a v konkrétnej dejinnej situácii človeka. Teologicky sa tu ukazuje, že obnova náboženskej výchovy nie je iba otázkou metodiky, ale predovšetkým otázkou identity cirkvi ako subjektu odovzdávania viery v konkrétnom čase. Navyše, koncilové impulzy presúvajú ťažisko od poučenia o viere k ekleziálnemu sprostredkovaniu viery, v ktorom pravda zjavenia formuje človeka integrálne. Zameriava sa na jeho rozum, slobodu, svedomie i schopnosť zodpovedného konania.

Pokoncilové dokumenty tieto ideálne koncipované východiská postupne hlbšie rozpracovali, čím uľahčili ich implementáciu v rôznych kultúrnych a dejinných podmienkach. Na základe požiadavky dokumentu *Christus Dominus* (CD 44) vzniklo *Všeobecné katechetické direktórium* (1971). Toto direktórium, poskytujúce základné teologicko-pastoračné zásady pre pokoncilovú katechézu, do ktorej patrilo aj školské vyučovanie náboženstva. Išlo o prevažne teoretický dokument, určený ako východisko pre tvorbu národných katechetických direktórií a katechizmov (VDK 8). Ďalším míľnikom katechetической obnovy sa stal aj *Katechismus Katolíckej cirkvi* (1992; slovenské vydanie 1998). Katechizmus sa stal základným referenčným rámcom pre obsah katechézy na Slovensku. V nadväznosti na nový katechizmus bolo v roku 1997 vydané *Všeobecné direktórium pre katechizáciu*. Chápané ako prameň katechézy (VDK, čl. 120–122). V tomto zmysle dokument rozvinul koncept „*pedagogiky viery*“ (VDK 143–147), venoval sa metodológii a adresátom katechézy (VDK 167–168). Tiež reagoval na pluralitu kultúrnych kontextov, čím sa stal praktickejšim než jeho predchodca z roku 1971. Najnovším dokumentom v tejto línii je *Direktórium pre katechézu 2020* (DK). Jeho pridanou hodnotou je reflexia aktuálnych výziev digitálnej kultúry (DK 213–217), bioetiky a misijného rozmeru formácie všetkých, ktorí sa podieľajú na kresťanskej výchove (DK 213–217). Dokument predkladá aj princípy novej evanjelizácie (DK 31–34), definuje identitu a proces katechézy (DK 55–61), jej metodológiu (DK 170–179) a zdôrazňuje význam spoločenstva (DK 252–255). Osobitný dôraz kladie na potrebu prepojenia katechézy so životom a význam svedectva viery v súčasnom svete (DK 55–61; 38–41).

Pre školské vyučovanie náboženstva je mimoriadne dôležité, že *Direktórium pre katechézu* výslovne rozlišuje katechézu a školské vyučovanie náboženstva ako odlišné, ale komplementárne činnosti (DK 313). Pojem „odlišnosť v komplementárnosti“ (DK 313) vyjadruje formu, ako sa interpretuje rozdiel medzi katechézou a školským vyučovaním náboženskej výchovy (NV). Podľa direktória katechéza smeruje k osobnému príľnutiu ku Kristovi a dozrievaniu kresťanského života, kým školské vyučovanie náboženskej výchovy (NV) sprostredkúva systematické poznatky o identite kresťanstva a o kresťanskom živote (DK 313). Tým sa jasne zabezpečuje ich vlastná identita a integralita.

Takto sa zároveň vyjasňuje aj slovenský kontext školského vyučovania náboženstva. Náboženská výchova je školský predmet zakotvený v kurikule, zatiaľ čo katechéza je ekleziálna formácia vo viere realizovaná najmä vo farnosti, rodine a spoločenstvách. Obe roviny však môžu spolupracovať na spoločnom ciele a sprevádzať človeka k zrelej viere primeranej jeho životnej situácii. V slovenskom prostredí formovali recepciu týchto impulzov špecifické spoločensko-politické podmienky, preto oba smery nadobúdali osobitnú podobu.⁵

Koncilové a pokoncilové dokumenty tak vytýčili základné teologicko-pastorálne smerovanie, ktoré sa v pokoncilovom období muselo ďalej spresniť. Na jednej strane v rovine systematického uchopenia obsahu viery (čo a prečo sa odovzdáva) a potom aj v rovine hermeneutiky a metodológie (ako sa tento obsah sprostredkuje v konkrétnych prostrediach). Preto sa pozornosť prirodzene presúva k dokumentom, ktoré koncilové smerovania rozpracovali do konkrétnejších katechetických a formačných zásad.

2. Recepčné prahy koncilových impulzov v slovenskom kontexte

Recepcia koncilových impulzov na Slovensku nevstupovala do neutrálneho priestoru, ale ako prekonávanie recepčných prahov, v ktorých sa menili možnosti verejného sprostredkovania viery. Charakter tejto dynamickej implementácie by sme mohli opísať v troch historicko-teologických fázach uplatňovania koncilových impulzov.

Prvú fázu recepcie môžeme vymedziť obdobím pred rokom 1989. Cirkevne garantované náboženské vzdelávanie vo verejnom školskom priestore bolo v tomto období zásadne obmedzené a podriadené ideologickej kontrole štátu. Odovzdávanie viery sa vo významnej miere presúvalo do rodín, farských prostredí a neoficiálnych spoločenstiev. V teologickej perspektíve to znamenalo oslabenie verejnej hermeneutiky viery, teda schopnosti cirkvi sprostredkovať zjavenie v dialógu

⁵ GENČUROVÁ, G. *Didaktika náboženskej výchovy II.: Charakteristika predmetu náboženskej výchovy – dokumenty, ciele, učivo, výstupy a učebnice*. Ružomberok: VERBUM – Vydavateľstvo KU, 2022, s. 15-16, 89; ALBERICH, E., DŘÍMAL, L. *Katechetika*, s. 25-27, 101-108.

so školským a kultúrnym prostredím, čím sa oslabili aj možnosti hermeneutickej práce s prameňmi v dialógu s miestnou kultúrou a spoločenstvom. I napriek týmto obmedzeniam sa koncilové reformy postupne dostávali do povedomia slovenských teológov, duchovných a laikov, a to najmä prostredníctvom samizdatových materiálov, osobných kontaktov so zahraničnými teologickými kruhmi a pôsobením tzv. tajnej cirkvi.⁶ Nešlo síce o systematickú školskú recepciu koncilových dokumentov, ale o udržiavanie pamäti viery a schopnosti vnútornej cirkevnej formácie. Takáto forma recepcie mala neoficiálny, často fragmentárny, ale pre ďalší vývoj významný charakter.

Druhú fázu charakterizuje obdobie demokratizácie spoločnosti (1989 - 2000). Otvoril sa priestor pre návrat náboženskej výchovy do verejného školského prostredia a pre systematickejšiu prípravu učiteľov. Tento návrat však priniesol aj nový hermeneutický problém. Ako preložiť pramene viery do školského jazyka bez toho, aby sa ich obsah nezredukoval na katechizmové transmisívne odovzdávanie, moralizovanie alebo všeobecnú hodnotovú výchovu. Preto sa popri organizačnej obnove stáva rozhodujúcou v pedagogike aj hermeneutická kompetencia sprostredkovateľov viery. Obnova po roku 1989 preto nebola iba organizačnou obnovou vyučovacieho predmetu, ale aj skúškou schopnosti cirkvi verejne interpretovať vieru v dialógu s kultúrou a požiadavkami racionality, aby sa vytvorila platforma pre recepciu koncilových vízií. Táto platforma mala byť prototypom aj hermeneutického konceptu vzdelávania.

Popri spoločensko-politickej reforme sa otvorila cirkvi možnosť systematicky budovať a pripravovať laikov i kňazov na profesijné sprostredkovanie viery. V tomto období sa obnovovali teologické fakulty,⁷ formovali sa katechetické a pedagogické pracoviská a postupne sa pripravovali učebné osnovy a učebnice. I napriek

⁶ KUDLÁČOVÁ, B. Tajná cirkev ako priestor výchovy slobodných mladých ľudí v období komunizmu na Slovensku, *Studia theologica*, roč. XXIII, č. 1 (2021), s. 160-162. <https://doi.org/10.5507/sth.2020.049>

⁷ Súvisela s tým obnova teologických fakúlt, čím sa na Slovensku potvrdil aj odkaz dokumentu *Christus Dominus* o zodpovednosti biskupov za formáciu, a to nielen kňazov, ale aj katechétov (CD 14). Po splnení kvalifikačných predpokladov, dosiahnutie druhého stupňa vysokoškolského vzdelávania v programe Učiteľstvo NV, absolvent dosahuje profesijnú úroveň kvalifikovaného učiteľa školského systému SR. SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. 2019. [online]. Bratislava: Národná rada Slovenskej republiky. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138/>. Z tzv. katechéty sa stáva kvalifikovaný učiteľ náboženskej výchovy. V slovenskom prostredí sa terminológia v praxi často prekrývala: Katechétom sa nazývala osoba angažujúca sa vo farskej katechéze ako osoba poverená katechetickou službou (v širšom zmysle formácie vo viere), ale aj a učiteľ náboženskej výchovy v školskom prostredí. Od roku 2008 sa pojmom učiteľ NV označuje kvalifikovaný pedagogický pracovník, kým katechéta pôsobí najmä v rámci farskej/rodinnej katechézy. Pojem „katechista“, označenie pre osobu pôsobiacu v pastorácii (farnosť/rodina/spoločenstvo) sa v slovenskom prostredí prakticky nepoužíva. Toto rozlíšenie nie je iba organizačné, ale teologické: súvisí s identitou katechézy a s ekleziálnym rámcom odovzdávania viery. V texte používam „učiteľ náboženskej výchovy“ pre kvalifikovaného pedagóga v školskom systéme; termín „katechéta“ uvádzam vtedy, keď citujem dobovú alebo právno-inštitucionálnu terminológiu SR.

snaha niektorých reformátorov nový hermeneutický koncept v náboženskom vzdelávaní často ostával len v teoretickej rovine.

Tretiu fázu charakterizovala právno-inštitucionálna stabilizácia náboženského vzdelávania na Slovensku. Po prijatí *Základnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou* (Základná zmluva, 2000)⁸ a následne aj *Zmluvou medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o katolíckej výchove a vzdelávaní* (Zmluva, 2004) sa legitimizuje verejný rozmer poslania cirkvi v oblasti vzdelávania (Základná zmluva, čl. 13).⁹ Legislatívne ukotvenie Náboženskej výchovy ako povinne voliteľného predmetu v alternácii s Etickou výchovou predstavovalo dôležitý recepčný krok. Zároveň však vzniklo riziko, že recepcia koncilu by sa mohla chápať prevažne ako budovanie štruktúr, kým hermeneutická kvalita sprostredkovania viery zostávala menej viditeľnou otázkou. V skutočnosti slovenská cirkev poňala oboje veľmi systematicky, ale bez praktických skúseností.

V tomto zmysle bolo podstatné zvažovať metodický a ekleziálny rámec interpretácie, aby sa vyučovanie nezredukovalo na všeobecnú etiku alebo na izolované biblické citovanie, subjektivismus a fragmentálnosť. K profesionalizácii výrazne prispelo zriadenie *Katolíckeho pedagogicko-katechetického centra* (KPKC, 2005)¹⁰, ktoré bolo významným krokom k metodickej koordinácii a profesionalizácii náboženskej výchovy a reforma slovenského vzdelávania od účinnosti nového *Zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)*. KPKC sa následne cieľavedomo podieľalo na tvorbe kurikula, učebníc, metodických materiálov a vzdelávacích programov pre učiteľov. V tejto rovine sa koncilová vízia prenášala do školských a inštitucionálnych štruktúr spočiatku pedagogicky nadpriemerne profesionálne, ale teologicky priemerne.

⁸ Zmluva explicitne vychádza okrem iného aj z princípov deklarácie *Gravissimum educationis* (GE 1–2, 8) a z ustanovení *Kódexu kánonického práva* (CIC kán. 794–806).

⁹ Túto zodpovednosť cirkvi na Slovensku následne podporila *Zmluva o katolíckej výchove medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou* (2004), ktorá legitimizovala vyučovanie náboženstva v školách ako povinne voliteľného predmetu (Základná zmluva čl. 1, 2) v alternácii s etickou výchovou. MINISTERSTVO ŠKOLSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Pokyn č. 2004-8005/15678-E k zavedeniu povinne voliteľného predmetu náboženská výchova v alternatíve s etickou výchovou*. 2004. [online]. Bratislava: Ministerstvo školstva SR. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/0fa/1225.c066e4.pdf>; SLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)*. 2008. [online]. Bratislava: Národná rada Slovenskej republiky. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/>.

¹⁰ V nadväznosti na túto zmluvu *Konferencia biskupov Slovenska* v roku 2005 zriadila *Katolícke pedagogicko-katechetické centrum* (KPKC) s cieľom systematicky koordinovať a metodicky podporovať reformu náboženskej výchovy na školách. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. *Zakladacia listina Katolíckeho pedagogického a katechetického centra*. 2005. [online]. Spišská Nová Ves: KPKC. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: https://kpkc.sk/wp-content/uploads/2020/03/zakladacia_listina.pdf; KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. *Štatút Katolíckeho pedagogického a katechetického centra*. 2005. [online]. Spišská Nová Ves: KPKC. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: https://kpkc.sk/wp-content/uploads/2020/03/statut_kpkc.pdf.

Z pohľadu systematickej teológie je otázkou, či tieto štruktúry v tom čase podporovali prácu s prameňmi viery, ekleziálnu hermeneutiku a rozvoj porozumenia viery. Slovenský kontext ukazuje napätie medzi právnou stabilizáciou a teologickou recepciou. Právne ukotvenie síce umožňuje existenciu predmetu, kvalifikáciu učiteľov a organizačnú kontinuitu, ale samo osebe nezaručuje, že školské vyučovanie náboženstva bude hermeneuticky kvalitné. Rozhodujúce je všímať si, či sa v ňom kresťanská viera sprostredkovávala ako vnútorný celok, alebo či sa rozpadávala na izolované rozprávanie biblických príbehov, strohé katechizmové odpovede, povrchné hodnotové témy a príležitostné morálne aplikácie, o ktorých nás často informujú učitelia náboženstva alebo študenti po návrate z pedagogickej praxe.

Tento krátky prehľad historického vývoja ukazuje, že obnova náboženskej edukácie na Slovensku po roku 1989 nebola iba inštitucionálnou alebo legislatívnou otázkou. Išlo o hlbšiu teologicko-pedagogickú výzvu: obnoviť také sprostredkovanie viery, ktoré bude verné prameňom, ekleziálne zakotvené a zároveň zrozumiteľné človeku v nových kultúrnych a spoločenských podmienkach. Preto sa ťažisko nášho hodnotenia recepcie vízií presúva od deskriptívneho zachytenia reformných štruktúr k hermeneutickej rovine náboženského vzdelávania. Ako reformy školského systému slovenskej republiky ovplyvnili tvorbu kurikula náboženskej výchovy a ako sa v ňom uplatňovali hermeneutické prístupy, ozrejmi nasledujúca kapitola. V tomto zmysle sa práve školské vyučovanie náboženstva stáva významným miestom, kde sa slovenská cirkev jedinečným spôsobom stretáva s verejným priestorom a kde sa preveruje jej schopnosť sprostredkovať jednotu prameňov viery, zabezpečiť ekleziálny rámec interpretácie a sledovať rozvoj porozumenia viery (*intellectus fidei*) v školskom prostredí.

3. Teologicko-hermeneutický rozmer recepcie koncilových vízií do školského vyučovania náboženskej výchovy

V teologickom zmysle je zaujímavé sledovať vývoj hermeneutického rozmeru náboženského vzdelávania a výchovy na Slovensku. Teologickej hermeneutike nestačí len prepájať porozumenie textu so životom, ale ide jej o hlavne sprostredkovanie zmyslu zjavenia tak, aby sa zachovala pravda posolstva a zároveň sa sprístupnila adresátovi v konkrétnej dejinnej situácii.¹¹ Práve tu sa ukazuje rozdiel medzi transmisívnym odovzdávaním informácií a *intellectus fidei*, teda porozumením viery, ktoré má formačný a výchovný účinok v konkrétnej dobe a priestore.

V rámci teologicko-hermeneutického rozmeru recepcie koncilových impulzov nadobúda osobitný význam aj klasické kritérium *regula fidei*, chápané ako normatívny rámec apoštolskej viery. Týmto kritériom predchádza každá individuálna

¹¹ PETRÁČEK, T. Proměny uskutečňování a vnímání synodality v dějinách katolické církve. In: *Verba Theologica*. Roč. 21, č. 2, s. 8-10. <https://doi.org/10.54937/vt.2022.21.2.7-22>

interpretácia a zároveň sa ním usmerňuje. V úzkej väzbe naň vystupuje do tohto vzdelávacieho procesu ďalší princíp, ktorý vyjadruje vnútornú zhodu právd viery navzájom i v celku Božieho zjavenia - analógia viery (*analogia fidei*, KKC 114). Tento princíp predstavuje základné hermeneutické pravidlo jednotnej interpretácie obsahu viery. Z koncilovej perspektívy je interpretácia Písma a učenia cirkvi neoddeliteľná od ekleziálneho kontextu. Teda nejde o „voľnú interpretáciu“, ale o výklad v zhode s vierou cirkvi a v jednote prameňov. V pedagogickej praxi to znamená, že sprostredkovanie viery nemôže byť redukované na fragmentárne poznatky, ale má viesť k chápaniu ich vnútornej súvislosti.

Z tohto hľadiska je preto potrebné posúdiť, do akej miery navrhované kurikulárne dokumenty školského vyučovania náboženskej výchovy zachovávajú jednotu prameňov, predpokladajú ekleziálny rámec interpretácie, smerujú k porozumeniu viery (*intellectus fidei*) a v akých formách umožňujú žiakovi vstúpiť do racionálneho dialógu s kresťanskou tradíciou. Takéto posúdenie neznamená, že sa od školského predmetu očakáva plná katechetická formácia, ale stačí, že náboženská výchova v školách bude teologicky substanciálna a nie iba ako všeobecne hodnotová alebo autoritatívne sprostredkujúca morálne dilemy a biblické príbehy.

Kurikulárna recepcia na Slovensku prebiehala v jednotlivých obdobiach prirodzene postupne a odrážala prechod od transmisívneho modelu odovzdávania poznatkov (*Osnovy náboženskej výchovy*, 1993) k interpretatívnemu a kompetenčným uchopeniu biblických a dogmatických obsahov viery (*Kurikulum*, 2023). Hermeneutické kritériá Druhého vatikánskeho koncilu (najmä dôraz na jednotu prameňov a ich interpretáciu v cirkvi; DV 9-12) sa tak postupne premietali do obsahu i metodiky vyučovania v pluralitnom školskom prostredí.

Pred rokom 1989 bola náboženská výchova zo školského prostredia odstránená a náboženský rozmer bol redukovaný na súkromnú sféru. Odovzdávanie viery sa presunulo do rodiny a malých spoločenstiev, pričom hermeneutika sa obmedzila na minimum potrebné na zachovanie tradície. Po roku 1989 preto nešlo iba o obnovenie výučby, ale aj o obnovenie schopnosti verejne interpretovať vieru v kultúrnom kontexte.

Prvé *Učebné osnovy náboženskej výchovy* (1992–1996)¹² zaviedli lineárne usporiadanie učiva podľa teologických disciplín. Obsah bol orientovaný na Písmo, učenie

¹² KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. *Učebné osnovy náboženskej výchovy pre 5.–9. ročník základných škôl*. 1996. [online]. Bratislava: Komisia pre katechizáciu a školstvo KBS. Schválené KBS 3. 6. 1996, potvrdené MŠ SR 19. 7. 2002 pod číslom 880/2002-41. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: https://cloud11.edupage.org/cloud/nabozenska-vychova_5-9.pdf; KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. *Učebné osnovy náboženskej výchovy rímskokatolíckeho a gréckokatolíckeho náboženstva pre 1.–4. ročník základných škôl*. 1996. [online]. Bratislava: Komisia pre katechizáciu a školstvo KBS. Schválené KBS 3. 6. 1996, potvrdené MŠ SR 19. 7. 2002 pod číslom 880/2002-41. ISBN 80-7114-381-2. [cit. 2025-11-17].

cirkvi aj na Tradíciu, avšak hermeneutický rozmer zostal implicitný. Biblické texty boli často používané izolovane, bez širšieho dejinno-spásneho a ekleziálneho kontextu. S malými výnimkami dominoval transmisívny model vyučovania, v ktorom žiak prijímal informácie o viere, ale nebol systematicky vedený k jej interpretácii ako vnútorného celku.

Tento model mal svoje historické opodstatnenie. Po dlhom období obmedzovania náboženskej slobody bolo potrebné obnoviť základnú náboženskú gramotnosť a zabezpečiť prenos základných poznatkov. Jeho limitom však bolo, že jednota prameňov zostávala skôr deklarovaná než metodicky uskutočňovaná. Ekleziálny rámec interpretácie sa predpokladal, ale často nebol didakticky artikulovaný. Cieľ *intellectus fidei* sa zužoval na osvojenie poznatkov a menej na porozumenie ich vnútorných súvislostí.

Práve tieto limity postupne viedli k hľadaniu takého kurikulárneho usporiadania, ktoré by umožnilo nielen odovzdávať informácie o viere, ale rozvíjať kompetenciu porozumieť viere v súvislostiach. Nasledujúca reforma preto predstavuje pokus presunúť ťažisko od lineárneho „preberania učiva“ k špirálovému a kompetenčne orientovanému prístupu.

Stalo sa tak po roku 2008, keď v rámci reformy školstva KPKC predstavilo nový *Štátny vzdelávací program náboženskej výchovy* (ŠVP NV)¹³ a trochu neskôr aj *Inovovaný štátny vzdelávací program náboženskej výchovy* z roku 2015 (iŠVP NV)¹⁴. Obe priniesli výraznejší posun smerom ku kompetenčne orientovanému usporiadaniu učiva.

Hneď na začiatku sa objavuje dôraz na osobný rozmer viery (trojičný, kristologický a komunitný rozmer), kontextualizáciu a prepojenie viery s každodenným životom. Didaktická inovácia však nebola vždy sprevádzaná adekvátnou teologickou metodikou interpretácie prameňov. Stále prevládal obsahovo-normatívny hermeneutický prístup a fragmentácia i napriek tomu, že v kurikulárnych dokumentoch sa deklarovala jednota prameňov. Veľmi profesionálne spracovaný *Projekt kurikula predmetu náboženská výchova* z roku 2011 deklaroval integrálnu teológiu ako prepájanie súvislostí. Vyjadril snahu, aby školské vyučovanie náboženstva bolo v súlade s učením cirkvi. Pridáva tu však iný rozmer chápania súvislostí, a to nie prepájanie medzi prameňmi viery, ale poukazuje na súvislosti

Dostupné na: https://www.noveskolstvo.sk/upload/programy/Naboz_vychova_osnovy-RK_a_GK_nabozenstvo_1_stupen.pdf.

¹³ Napr. MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. *Náboženská výchova/náboženstvo – Katolícka cirkev – primárne vzdelávanie*. [online]. Bratislava: Ministerstvo školstva SR. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/a03/22043.774782.pdf>

¹⁴ MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. *Inovovaný Štátny vzdelávací program*, 2015. [online]. Bratislava: Ministerstvo školstva SR. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/statne-vzdelavacie-programy-2015/>

jednotlivými teologickými disciplínami (integrálna teológia) a poznatkami profánnych vied. Čo je výborné. Ale toto prepojenie tvorcovia kurikula chápali ako schopnosť používať všeobecné náboženské pravdy v súvislostiach a nie ako hermeneutický kľúč výkladu právd viery v zmysle *intellektus fidei* alebo v zmysle jednoty prameňov. Ďalší dokument zameraný na Náboženskú výchovu v školskom vzdelávacom programe (ŠkVP) výslovne deklaruje princíp nábožensko-didaktickej hermeneutiky a princíp celistvosti. Ale len na deklaratívnej úrovni.¹⁵ Ukazuje sa tak, že ak nie je didaktická inovácia sprevádzaná primeranou teologickou metodikou interpretácie prameňov, môže sa vyučovanie zredukovať len na súbor aktivít, diskusií a morálnych aplikácií, nie na systematickú interpretačnú prax. Žiak môže byť teda aktívnejší, ale nemusí byť vedený k hlbšiemu porozumeniu viery. Takáto situácia sa v praxi prejavuje pomerne často a ukazuje dôsledok, že hermeneutická kvalita vyučovania sa nemeria množstvom uskutočnených aktivít, ale schopnosťou učiteľa viesť žiaka od skúsenosti k prameňom viery a späť k životnej interpretácii v rámci viery cirkvi.

Stále však zostávala otvorená otázka, do akej miery sa systematicky pracuje s Písmom a Tradíciou ako jednotným prameňovým horizontom v praxi. V mnohých prípadoch (prípravy na vyučovanie, školské vzdelávanie programy) sa hermeneutická práca prejavuje skôr implicitne než explicitne. To znamená, že kvalita vyučovania do veľkej miery závisí od osobnej teologickej a didaktickej pripravenosti konkrétneho učiteľa.

Až súčasné kurikulum *Náboženská výchova/náboženstvo - Rímskokatolíckej cirkvi (Nové kurikulum 2023; ŠVP NV)*¹⁶ prináša explicitnejší dôraz na náboženskú gramotnosť, interpretáciu, dialogický prístup a integráciu viery do životného kontextu. Presun predmetu do vzdelávacej oblasti *Človek a spoločnosť* vytvára nové možnosti, pretože náboženská výchova vstupuje do širšieho rozhovoru o dejinách, kultúrnom, sociálnom a hodnotovom rozmere ľudského života. Tento krok však zároveň vyžaduje, aby predmet nestratil vlastnú teologickú identitu. Nové Kurikulum 2023 významne podporuje tvorivú prácu s textom a navrhuje aj vlastnú didakticko-teologickú metódu interpretácie, ktorú možno vyjadriť ako postup *vnímať - poznávať - komunikovať - rozhodnúť sa - nasledovať*.¹⁷ V súlade so *sensus fidei*, teda so zmyslom pre pravdu viery, má táto metodika potenciál prepájať poznanie,

¹⁵ HURAJTOVA, J. Projekt nového kurikula školského vyučovania predmetu katolícke náboženstvo. [cit. 2026-05-17]. Dostupné na: http://www.kpkc.sk/data/reforma/down/kurikulum/k_projekt-kurikula-nv.pdf, s. 15; FURMAN, J. Náboženstvo/náboženská výchova v školskom vzdelávacom programe. Bratislava: MPC, 2013, s. 45

¹⁶ MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. Náboženská výchova/náboženstvo - Rímskokatolíckej cirkvi. [online]. Bratislava: Ministerstvo školstva SR. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/35803-sk/clovek-a-spolocnost/>.

¹⁷ REIMER, T. *Sprievodca zmenami vo vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť: Rímskokatolícka náboženská výchova/náboženstvo*. Bratislava: NIVaM, 2025. [online]. [cit. 2025-12-01]. Dostupné na: https://vzdelavanie21.sk/wp-content/uploads/2025/03/NIVAM_Sprievodca_RKC.pdf, s. 5.

osobnú reflexiu a životné rozhodovanie. Z pohľadu systematickej teológie je však dôležité, aby tento postup nebol chápaný iba psychologicky alebo motivačne, ale aby bol zakotvený v zjavení, v Tradícii a v ekleziálnom rozlišovaní.

Nové kurikulum 2023 sa javí moderne, fundovane a cieľavedome. Zdôrazňuje digitálnu gramotnosť žiakov, je otvorené dialogickému a kompetenčnému vyučovaniu, reflektuje kultúrne podmienky súčasného žiaka a umožňuje integrálne vzdelávanie v duchu *Direktória pre katechézu*, 2020. Aj v tomto prípade inovácia kurikula však sama osebe ešte nezaručuje hermeneutickú kvalitu vyučovania. Rozhodujúce je, či si učitelia náboženskej výchovy nový koncept osvoja, pochopia a stane sa základom systematickej práce s prameňmi a významom viery. Ak by sa táto didakticko-teologická metóda interpretácie neaplikovala do vzdelávania, vyučovanie náboženskej výchovy v školách by ostalo formálne a nevedlo k porozumeniu viery. Kľúčovým problémom preto zostáva napätie medzi deklarovanou jednotou prameňov, ekleziálnym rámcom interpretácie a ich reálnou metodickou realizáciou vo vyučovaní. Úlohou náboženskej výchovy je preto udržať vnútornú súvislosť medzi obsahom viery, jej ekleziálnou interpretáciou a životným horizontom žiaka v súlade s pedagogickou fundovanosťou.

4. Ekleziálno-inštitucionálne predpoklady a limity recepcie koncilovej hermeneutiky v školskom vyučovaní náboženskej výchovy

Implementácia koncilových vízií predpokladá aj primerané inštitucionálne podmienky. V slovenskom prostredí po roku 1989 došlo k významnému pokroku v oblasti legislatívneho ukotvenia, akademickej prípravy učiteľov a metodickej koordinácie náboženskej výchovy. Učiteľ náboženskej výchovy získal postavenie kvalifikovaného pedagogického zamestnanca a vyučovanie náboženstva sa stalo súčasťou školského systému. Cirkev zároveň kladie dôraz na formáciu učiteľov ako pedagogických odborníkov, ktorí svedčia svojím životom o kresťanských hodnotách (GE 8).¹⁸ V školskom prostredí sa očakáva odborná kompetencia, ale v prípade náboženskej výchovy aj ekleziálna zakorenenosť a svedectvo života. Z hľadiska verejnej prítomnosti cirkvi ide o významný výsledok recepcie koncilových impulzov. Zároveň sa ukazuje, že samotné inštitucionálne zabezpečenie nestačí pre naplnenie koncilovej hermeneutiky v školskom vyučovaní náboženskej výchovy.

Katolícke pedagogicko-katechetické centrum (KPKC), zriadené Konferenciou biskupov Slovenska, predstavuje kľúčovú inštitúciu v oblasti metodickej podpory a koordinácie náboženskej výchovy na Slovensku. Jeho vznik bol odpoveďou na potrebu systematickej implementácie koncilových dokumentov, najmä *Gravissimum*

¹⁸ Udelenie kanonickej misie učiteľom náboženskej výchovy (Zmluva, 2000, čl. 13); Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch § 9 ods. 2 a Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) § 13 ods. 3.

educationis a *Catechesi tradendae*, do školského a katechetického prostredia. Z pohľadu ďalšieho vývoja však zostáva otvorenou otázkou, ako zabezpečiť systematickejšiu spoluprácu medzi metodickými centrami, diecéznymi katechetickými úradmi, teologickými fakultami a pedagogickým výskumom. Táto spolupráca je dôležitá preto, že formácia učiteľov nemôže byť iba duchovná alebo administratívna. Má byť súčasne teologická, pedagogická, didaktická, psychologická a kultúrno-komunikačná. Súčasný učiteľ náboženskej výchovy vstupuje do triedy, v ktorej sa stretáva s pluralitou náboženských skúseností, sekularizovaným jazykom, digitálnou kultúrou, rodinnými zmenami a neraz aj s nedôverou voči inštitucionálnej cirkvi. Preto sa formácia učiteľov náboženskej výchovy nemôže obmedzovať len na duchovné obnovy organizované diecéznymi katechetickými úradmi. Preto stále ostáva veľkou výzvou prepájanie pedagogickej teórie s praxou a teológiou s cirkvou.

Z uvedeného vyplýva, že implementáciu koncilových vízií nemožno posúdiť len podľa existencie legislatívnych a organizačných všeobecno-pedagogických rámcov. Skutočné kritérium sa ukazuje v tom, či tieto rámce umožňujú hermeneuticky a teologicky zodpovedné sprostredkovanie viery, prácu s prameňmi, rozvoj porozumenia viery a jasné rozlíšenie identity katechézy a školského vyučovania náboženstva, aby učiteľ náboženskej výchovy mohol svoju prácu robiť čo možno najprofesionálnejšie. Tieto zistenia preto v závere syntetizujeme do niekoľkých nosných dôsledkov pre ďalší rozvoj náboženskej výchovy na Slovensku.

Záver

Spôsob prijímania a uplatňovania koncilových a pokoncilových impulzov v školskom vyučovaní náboženskej výchovy na Slovensku poukazuje na zásadnú otázku sprostredkovania viery. Rozhodujúce totiž nie je len množstvo alebo obsah odovzdávaných poznatkov, ale najmä to, či je kresťanská viera predstavovaná ako vnútorný, zmysluplný celok – teda v jednote Svätého písma a Tradície, v rámci cirkevného (ekleziálneho) výkladu a so zámerom rozvíjať hlbšie porozumenie viery, čiže *intellectus fidei*. Práve tieto kritériá umožňujú rozlíšiť medzi formálnym prijatím koncilových vízií a ich skutočnou teologicko-hermeneutickou recepciou.

Analýza kurikulárneho vývoja ukazuje postupný posun od prevažne transmisívneho modelu k špirálovému, kompetenčne a hermeneuticky orientovanému chápaniu náboženskej výchovy. Tento posun je zreteľný najmä v dôraze na náboženskú gramotnosť, prácu s textom, dialóg, interpretáciu a prepojenie obsahu viery so životným kontextom žiaka. Súčasné kurikulum vytvára priaznivejšie predpoklady na to, aby školské vyučovanie náboženstva nebolo iba súborom informácií o viere, ale priestorom pre kultúrno-vzdelávacie porozumenie kresťanskej tradície. Zároveň však zostáva otvorená otázka, ako sa deklarované hermeneutické princípy uskutočňujú v konkrétnej pedagogickej praxi.

Kľúčovým miestom recepcie koncilovej obnovy sa vo veľkej miere stáva náboženská zrelosť učiteľa náboženskej výchovy. Tá stojí na jeho teologickej, didaktickej, pedagogickej a komunikačnej pripravenosti. Od nej závisí, či sa biblické, dogmatické a morálne obsahy viery budú sprostredkúvať izolovane, alebo v ich vzájomnej súvislosti. Ak sa práca s prameňmi viery nahradí iba aktivizačnými metódami, diskusiou alebo hodnotovou reflexiou bez teologického ukotvenia, oslabuje sa vlastná identita predmetu. A na druhej strane, ak sa vyučovanie zúži len na doktrínálne odovzdávanie bez vzťahu k otázkam žiaka a jeho kultúrnemu prostrediu, vzdelávanie stráca svoju pedagogickú účinnosť. Náboženská výchova preto potrebuje udržať tvorivé napätie medzi vernosťou obsahu zjavenia a jeho zrozumiteľným sprostredkovaním v školskom prostredí. Práve tu naberá na význame sústavné teologické vzdelávanie a profesionálna formácia učiteľa náboženskej výchovy, ktorú majú systematicky a cieľavedome rozvíjať všetky spomínané cirkevné a vzdelávacie inštitúcie vo vzájomnej podpore a spolupráci.

Z analýzy vyplývajú tri základné dôsledky pre ďalší rozvoj školského vyučovania náboženskej výchovy na Slovensku. Po prvé, kurikulárna a metodická prax má systematickejšie pracovať s Písmom a Tradíciou ako s jednotným prameňovým horizontom viery, nie iba s izolovanými textami, témami alebo morálnymi aplikáciami. Po druhé, formácia učiteľov náboženskej výchovy má zahŕňať nielen pedagogicko-didaktické kompetencie, ale aj teologickú metódu interpretácie, aby didaktická tvorivosť zostala zakorenená v obsahu kresťanského zjavenia. Po tretie, je potrebné dôslednejšie skúmať, ako sa hermeneutické princípy implementujú do školského vyučovania náboženskej výchovy, ako sa odzrkadľuje ich uplatnenie v kurikulárnych dokumentoch a metodických usmerneniach, prípadne ďalšom profesijnom vzdelávaní učiteľov náboženskej výchovy.

Recepcia hermeneutiky Druhého vatikánskeho koncilu v slovenskom školskom vyučovaní náboženskej výchovy zostáva aj naďalej otvorenou hermeneutickou úlohou Cirkvi. Jej naplnenie nebude spočívať iba v modernizácii jazyka, metód alebo kurikulárnych štruktúr, ale v hlbšom porozumení tomu, čo sa v škole odovzdáva, v mene koho sa to interpretuje a k akému cieľu má náboženská edukácia viesť. Koncilová obnova bude tvorivá vtedy, keď školské vyučovanie náboženstva dokáže spájať vernosť prameňom viery, ekleziálnu interpretáciu a otvorený dialóg so súčasným žiakom tak, aby rozvíjalo náboženskú gramotnosť, porozumenie viery a zodpovedné miesto kresťanskej tradície vo verejnom kultúrnom priestore.

BIBLIOGRAFIA**Pramene**

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Apostolicam actuositatem*: Dekrét o apoštoláte laikov. 1965. [online]. Bratislava: Konferencia biskupov Slovenska. [cit. 2025-11-13]. Dostupné na: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/apostolicam-actuositatem>

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Dei Verbum*: Dogmatická konštitúcia o Božom zjavení. In: Dokumenty Katolíckej cirkvi [online]. Bratislava: KBS. [cit. 2025-11-14]. Dostupné na: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/dei-verbum>

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Gaudium et spes*: Pastorálna konštitúcia o Cirkvi v súčasnom svete. 1965. [online]. Bratislava: Konferencia biskupov Slovenska. [cit. 2025-11-13]. <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/gaudium-et-spes>

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Gravissimum educationis*: Deklarácia o kresťanskej výchove. 1965. [online]. Bratislava: Konferencia biskupov Slovenska. [cit. 2025-11-13]. Dostupné na: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/gravissimum-educationis>

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Christus Dominus*: Dekrét o pastoračnej službe biskupov. 1965. [online]. Bratislava: Konferencia biskupov Slovenska. [cit. 2025-11-13]. Dostupné na: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/christus-dominus>

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Lumen gentium*: Dogmatická konštitúcia o Cirkvi. 1964. [online]. Bratislava: Konferencia biskupov Slovenska. [cit. 2025-11-13]. Dostupné na: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/lumen-gentium>

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Optatam totius*: Dekrét o kňazskej formácii. 1965. [online]. Bratislava: Konferencia biskupov Slovenska. [cit. 2025-11-13]. Dostupné na: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/optatam-totius>

DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Sacrosanctum Concilium*: Konštitúcia o posvätnnej liturgii. In: Dokumenty Katolíckej cirkvi [online]. Bratislava: KBS. [cit. 2025-11-14]. Dostupné na: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/sacrosanctum-concilium>

JÁN PAVOL II. *Catechesi tradendae*: Apoštolská exhortácia o katechéze v našej dobe. 1979. [online]. Bratislava: Konferencia biskupov Slovenska. [cit. 2025-11-13]. Dostupné na: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/catechesi-tradendae>

JÁN PAVOL II. *Familiaris consortio*: Apoštolská exhortácia o úlohách kresťanskej rodiny v dnešnom svete. 1981. [online]. Bratislava: Konferencia biskupov Sloven-

ska. [cit. 2025-11-16]. Dostupné na: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/c/familiaris-consortio>

KÓDEX KÁNONICKÉHO PRÁVA. [online]. Bratislava: Konferencia biskupov Slovenska, 1994. [cit. 2025-11-16]. Dostupné na: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/kodex-kanonickeho-prava>

KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. *Štatút Katolíckeho pedagogického a katechetického centra*. [online]. Spišská Nová Ves: KPKC, 2005. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: https://kpkc.sk/wp-content/uploads/2020/03/statut_kpkc.pdf

KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. *Učebné osnovy náboženskej výchovy pre 5.–9. ročník základných škôl*. Bratislava: Komisia pre katechizáciu a školstvo KBS, 1996. [online]. Schválené KBS 3. 6. 1996, potvrdené MŠ SR 19. 7. 2002 pod číslom 880/2002-41. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: https://cloud11.edupage.org/cloud/nabozenska-vychova_5-9.pdf

KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. *Učebné osnovy náboženskej výchovy rímskokatolíckeho a gréckokatolíckeho náboženstva pre 1.–4. ročník základných škôl*. Bratislava: Komisia pre katechizáciu a školstvo KBS, 1996. [online]. Schválené KBS 3. 6. 1996, potvrdené MŠ SR 19. 7. 2002 pod číslom 880/2002-41. ISBN 80-7114-381-2. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: https://www.noveskolstvo.sk/upload/programy/Naboz_vychova_osnovy-RK_a_GK_nabozenstvo_1_stupen.pdf

KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. *Zakladacia listina Katolíckeho pedagogického a katechetického centra*. [online]. Spišská Nová Ves: KPKC, 2005. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: https://kpkc.sk/wp-content/uploads/2020/03/zakladacia_listina.pdf

KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS. *Všeobecné direktorium pre katechizáciu*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1999. 288 s. ISBN 80-7162-522-6.

KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS. *Všeobecné katechetické direktorium*. Rím: 1971. [online]. s. 25–32; 145–152. [cit. 2025-11-13]. Dostupné na: <https://adoc.pub/veobecne-katecheticke-direktorium.html>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Pokyn č. 2004-8005/15678-E k zavedeniu povinnej voliteľného predmetu náboženská výchova v alternatíve s etickou výchovou*. 2004. [online]. Bratislava: Ministerstvo školstva SR. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/0fa/1225.c066e4.pdf>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. *Inovovaný Štátny vzdelávací program*. [online]. Bratislava: Ministerstvo školstva SR. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/statne-vzdelavacie-programy-2015/>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. *Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie*. [online]. Bratislava: Ministerstvo školstva SR. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/statny-vzdelavaci-program-pre-zakladne-vzdelavanie/>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. *Náboženská výchova/náboženstvo – Katolícka cirkev – primárne vzdelávanie*. [online]. Bratislava: Mi-

nisterstvo školstva SR. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/a03/22043.774782.pdf>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. *Náboženská výchova/náboženstvo - Rímskokatolíckej cirkvi*. [online]. Bratislava: Ministerstvo školstva SR. [cit. 2025-11-17].

Dostupné na: <https://www.minedu.sk/35803-sk/clovek-a-spolocnost/>.

PÁPEŽSKÁ RADA PRE PODPORU NOVEJ EVANJELIZÁCIE. *Direktórium pre katechézu*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2022. 292 s. ISBN 978-80-8161-512-2. [online]. [cit. 2025-12-01]. Dostupné na: <https://www.kbs.sk/pdf/VAT/VAT-DirektoriumPreKatechezu2022.pdf>

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. 2019. [online]. Bratislava: Národná rada Slovenskej republiky. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na:

<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138/>

SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon). 2008. [online]. Bratislava: Národná rada Slovenskej republiky. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/>

SLOVENSKÁ REPUBLIKA; SVÄTÁ STOLICA. *Základná zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou*. 2000. [online]. Bratislava: Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/cirkev/p/apostolska-nunciatura/c/zakladna-zmluvy-medzi-slovenskou-republikou-a-svatou-stolicou>

SLOVENSKÁ REPUBLIKA; SVÄTÁ STOLICA. *Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o katolíckej výchove a vzdelávaní*. 2004. [online]. Bratislava: Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/5f8/958.aeccd2.pdf>

ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV. *Štátny vzdelávací program*. [online]. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. [cit. 2025-11-17]. Dostupné na: <https://www.statpedu.sk/sk/svp/statny-vzdelavaci-program/>

Sekundárne zdroje

ALBERICH Emilio - DŘÍMAL Ludvík, *Katechetika*. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-382-6.

AMBROS Pavel, *Pastorálná teologie I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. 177 s. ISBN 80-244-0419-2.

FURMAN Ján, *Náboženstvo/náboženská výchova v školskom vzdelávacom programe*. Bratislava: MPC, 2013, 64 s. ISBN 978-80-8052-481-4.

HURAJTOVA Jana, *Projekt nového kurikula školského vyučovania predmetu katolícke náboženstvo*. [cit. 2026-05-17]. Dostupné na: http://www.kpkc.sk/data/reforma/down/kurikulum/k_projekt-kurikula-nv.pdf.

KOTLARČÍK Ján, Sensus fidei a jeho prínos k chápaniu vzťahov v Cirkvi. In: *Verba Theologica*. Roč. 24, č. 1(2025), s. 21–34. ISSN 1336-1635.

Dostupné na: <https://doi.org/10.54937/vt.2025.24.1.21-34>

KUDLÁČOVÁ Blanka, Tajná cirkev ako priestor výchovy slobodných mladých ľudí v období komunizmu na Slovensku. In: *Studia theologica*, 2021, roč. 23, č. 1, s. 159–182. ISSN 1212-8570.

DOI: 10.5507/sth.2020.049. <https://doi.org/10.5507/sth.2020.049>

PETRÁČEK Tomáš, Proměny uskutečňování a vnímání synodality v dějinách katolické církve. In: *Verba Theologica*, Roč. 21, č. 2(2022), s. 7–22. ISSN 1336-1635.

Dostupné na: <https://doi.org/10.54937/vt.2022.21.2.7-22>

REIMER Tibor, *Sprievodca zmenami vo vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť: Rímskokatolícka náboženská výchova/náboženstvo*. Bratislava: NIVaM, 2025. [online]. [cit. 2025-12-01]. Dostupné na: https://vzdelavanie21.sk/wp-content/uploads/2025/03/NIVAM_Sprievodca_RKC.pdf

REIMER Tibor, *Základy katechetiky*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta, 2025. 206 s. ISBN 978-80-88696-99-5.

POSPÍŠIL Ctirad Václav, *Hermeneutika mystéria. Struktury myšlení v dogmatické teologii*. Kostelní Vydří: Karmelitánske nakladatelství, 2005, 242 s. ISBN 80-7195-001-7.

doc. PhDr. ThLic. PaedDr. Gabriela Genčúrová, PhD.

Katolícka univerzita v Ružomberku

Teologická fakulta

Katedra spoločenských vied

Hlavná 89

041 21 Košice

gabriela.gencurova@ku.sk